

I. ΙΣΤΟΡΙΚΑΙ ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΑΙ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΔΙΔΥΜΟΤΕΙΧΟΥ

ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ Π. ΕΥΘΥΜΙΟΥ
Ἐπιμελητοῦ Ἀρχαιοτήτων Διδύχου

Ἡ ἰδρυσις Μητροπόλεων καὶ Ἐπισκοπῶν ἐν Θράκῃ εἶναι γνωστὸν ὅτι προηγήθη κατὰ πολὺ τῆς ἰδρύσεως τοιαύτων ἐν τῇ ὑπολοιπῇ Ἑλλάδι. Τοῦ γεγονότος τούτου δὲν εἶναι θεσφαίως τυχαίον, οφείλεται δὲ εἰς τὴν πρῶτον διαδοσιν τοῦ Χριστιανισμοῦ εἰς τὴν Θράκην, ἐνθα μάλιστα καὶ αἱ περισσότεραι τῶν Μητροπόλεων φέρονται ἰδρυθεῖσαι ὁποῦ τῶν Ἀποστόλων, ὡς λ.χ. ἡ τῆς Ἀδριανουπόλεως ὑπὸ τοῦ Ἡρωδίου καὶ Ἐπαφροδίτου, οἱ ὅποιοι ἦσαν ἐκ τῶν ἑβδομηκοντα μαθητῶν τοῦ Κυρίου, ἡ τῆς Ἡρακλείας ὁποῦ τοῦ Ἀποστόλου Ἀνδρέου καὶ ἡ τῆς Φιλίππουπόλεως ὑπὸ τοῦ Ἀποστόλου Ἑρμά.

Ἄλλ' ἐνὸς περὶ τῶν περισσότερων θρακικῶν Μητροπόλεων ἔχομεν σαφεῖς μαρτυρίας καὶ πληροφορίας ἡδη ἀπὸ τῆς πρώτης αὐτῶν ἰδρύσεως, ἐν ταύταις περὶ τῆς τοῦ Διδυμοτείου οὐδὲν τὸ σαφές γνωρίζομεν, οὔτε δηλ. τὸν χρόνον τῆς ἰδρύσεώς της, οὔτε τὸ ὄνομα τοῦ πρώτου αὐτῆς ἐπισκόπου. Ἡ μοναχικὴ δὲ μαρτυρία περὶ τούτων εἶναι ὅτι εἰς τὰ πρακτικά της πρώτης μεγάλης ἐπὶ Φωτίου γενομένης Οἰκουμενικῆς Συνόδου τὸ 879 μ.χ. διὰ πρώτην φοράν ἀναφέρεται τὸ ὄνομα τοῦ ἐπισκόπου Διδυμοτείου Νικηφόρου. Εἶναι κατὰ ταῦτα Νικηφόρος ὁ πρῶτος ἀπὸ τῶν ἐπισκόπων Διδυμοτείου. Τοῦτο ὅμως δὲν σημαίνει ὅτι καὶ προηγουμένως δὲν ὤπῃεν ἐπίσκοπος ἐν Διδυμοτείῳ. Τὸ ἐπίσκοπον τῆς τοποθεσίας τῆς πόλεως, τὸ γεγονός ὅτι λίαν ἐναρξὶς ἐξηλικώθη ἐνταῦθα καὶ τοῖς περὶ ὁ Χριστιανισμὸς καὶ ὅτι τὸ Διδυμοτεῖον συγκτελέγετο μετὰ τῶν μεγάλων Χριστιανικῶν κέντρων τῆς Ἀδριανουπόλεως καὶ Τραπεζοῦ πόλεως συνηγορεῖ ὑπὲρ τῆς ἀπόψεως, ὅτι ἀσφαλῶς ἐνωρίτερον ἔδει νὰ ὑπῆρχεν ἐνταῦθα ἔδρα ἐπισκοπῆς καὶ.

Διὰ τὸ ὅμως δὲν ἀναφέρεται ὄνομα ἐπισκόπου Διδυμοτείου πρὸ τοῦ εἰρημένου Νικηφόρου ἀκμάσαντος, ἔλλειπτοι δὲ παντελῶς μαρτυρίαι περὶ τοῦ χρόνου τῆς ἰδρύσεως τῆς ἐπισκοπῆς ταύτης, ἐνὸς περὶ ὅλων σχεδὸν τῶν μεγάλων θρακικῶν πόλεων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης καὶ ὀνόματι τα Μητροπολιτῶν καὶ χρονολογία ἰδρύσεως τῶν Μητροπόλεων διασώζονται.

Ὁ ἀείμνηστος Φιλάρετος Βαφειδης, προελευσάμενος Μητροπολίτην Διδυμοτείου, ὅστις ἠοχολόγησε μὲ τὸν καταρτισμὸν Καταλόγων τῶν ἐπισκόπων καὶ Μητροπολιτῶν Διδυμοτείου, οὐδὲλως ἔβριζε τὸ ζήτημα τοῦτο, τοῦλάχιστον ἀπὸ τῆς πλευρᾶς τῆς αἰτιολογησέως του. Ἀλλὰ καὶ ὅλοι γενικῶς οἱ ἀσχοληθέντες μὲ τὰς Μητροπόλεις τῆς Θράκης οὐδεμίαν περὶ τούτου ἐξήγησιν παρέχουσιν.

Πρὸς λύσιν τοῦ ἐπιμέχθου τούτου προβλήματος ἐπάναγκες θεωροῦμεν

να καταφύγωμεν εἰς τὰ ἱστορικά δεδομένα τῆς ἀπωτάτης ταύτης ἐποχῆς. Τὸ Διδυμοτεῖον, καίτοι ἡ ἀκρόπολις αὐτοῦ εἶναι κτίσμα Πελαγονικόν, φαίνεται ὅτι ἀλλως ἐκαλεῖτο κατὰ τὴν ἀρχαιότητα, τὸ δ' ἐπὶ καὶ σήμερον ἐπικρατοῦν ὄνομα αὐτοῦ εἶναι δημιουργημα τῶν Βυζαντινῶν χρόνων.

Μάλιστα ἡ πόλις ἀναφέρεται ὑπὸ τὸ σημερινόν της ὄνομα διὰ πρῶτην φοράν κατὰ τὴν ἐπὶ Φωτίου μεγάλῃ Συνόδῳ, καθ' ἣν καὶ τὸ ὄνομα τοῦ πρώτου ἐπισκόπου αὐτῆς ἀναφέρεται, ὡς εἶδομεν.

Πῶς ἐκαλεῖτο ἡ πόλις κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους, δὲν εἶναι γνωστὸν, δυνάμεθα ὅμως νὰ εἰκάζωμεν ἐκ παρομοίων περιπτώσεων, ὡς ἐκ τῆς ὀνομασίας τῆς Ἀδριανουπόλεως, Φιλίππουπόλεως κλπ. ἐπὶ τῶν θρακικῶν χρόνων, ὅτι θὰ εἴχεν ἀσφαλῶς θρακικὸν ὄνομα. Κατὰ τοὺς ρωμαϊκοὺς ὅμως χρόνους ἀπεδεχθῆναι τῶν γεωστὶ ἀνακαλυφθέντων εὐρημάτων, ἥτοι ἐπιγραφῶν, νομισμάτων, ἀγγείων κλπ., ὅτι ἐκαλεῖτο Πιλωτινὸς ὁ πρῶτος ἐπισκοπὸς τῆς Πλωτινῆς, ὡς ἀναφέρει ὁ ἱστορὸς Αὐτοκράτορας Τ. Αἰμμιανὸς ὁ ἱστορὸς τοῦ Ἀρσίου, σημαίνει πρὸς τὸν τότε συρμὸν κατὰ τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν θρακικὴν πάλιν ἐκδοχάσαι τὸ θρακικὸν ὄνομα αὐτοῦ, προσάδον τὸν τῶν ρωμαίων ἀποφασιστῶν, ἡ τὸν τῶν ῥωμαίων ὀνόματι, λοιπὸν καὶ τὸ ὄνομα τῆς πόλεως, ὡς ἀπὸ τῶν ῥωμαίων ἀναστῶν, πρὸς τὸν πῶς καὶ ἐκαλεῖτο θρακικῶς, ἐπὶ τῶν ρωμαϊκῶν χρόνων μετονομασθῇ Πλωτινὸς πόλις.

Ἀπὸ τῆς πόλεως δὲν ἦτο, ὡς ἐπὶ Τουρκοκρατίας καὶ ὁ νῦν θράξος τῆς ἀκρόπολεως (Καλές), ἀλλ' ὁ παρὰ τὴν ἡμετέραν γαλιχὴν λεγομένην γεφυρὰν ἐκατέρωθεν τοῦ Ἐρυθροποταμίου λόφος καὶ αἱ κλίτιες αὐτοῦ. Τὸ νῦν Διδυμοτεῖον ἀποτελεῖ τὸ δεύτερον ὁ χορὸν τῆς ἐκτεταμένης ταύτης πόλεως, τὸ ὅποιον ἡ φύσις τοῦ ἐδάφους καθίστα ἀπόρητον.

Κατὰ τοὺς πρώτους, λοιπὸν, ἐν βυζαντινοὺς χρόνους, ὡς καὶ κατὰ τοὺς ρωμαίους, ἐπεκράτει τὸ ὄνομα τῆς Πλωτινιόπολεως. Διὰ τούτων ἀκριβῶς τὸν λόγον καὶ εἰς τὸν Συναγωγὸν τοῦ Ἱεροκλέους ἀναφέρεται μὲν ἡ Πλωτινὸς πόλις, τοποθετομένη ἐνταῦθεν τοῦ Ἐβρου, οὐδὲλως ὅμως τὸ Διδυμοτεῖον. Ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ἐκθεσιν τῶν πρωτοκκλησιῶν τοῦ Ἐπιφανίου, Ἀρχιεπισκόπου Κύπρου, ἀκμάσαντος κατὰ τὸν 2 μ. Χ. αἰῶνα, ἀναφέρεται μόνον ἡ ἐπισκοπὴ Πλωτινιόπολεως, ὁποταγμένη εἰς τὴν λατ. ἐπαρχίαν Αἰμμιόνου τῆς Ἀδριανουπόλεως, μετὰ τὴν Σωζοπόλεως καὶ πρὸ τῆς Ἀναστασίου πόλεως (εἰτα Περιθεωρίῳ) ἥτοι τριτὴν τῇ τάξιν.

Ἄλλ' ἐπίσης καὶ εἰς τὸν Παρισὸν Κώδικα 1555 Α', εἰς τὸν ὅποιον περιλαμβάνεται τακτικὸν τῆς ἐκκλησίας (κων) πόλεως, ἐκδοθέντα ὁ

λύ
ἀγ
λώ
τὸ
ἐκ

πελ
σφα
σε

2—
σε τ

2—0.

Ἡ ΑΛ

τὸν Φωστήρα με 0—0.

πὸ τοῦ Μητροπολίτου πρ. Λεοντοπό

λεως Σωφρονίου Εὐσταθιάδου καὶ Γ.

Κονιδάρη ὁ Πλωτινιόπολεως ἀνα

φέρεται ὡς ἐπίσκοπος τοῦ Α.Ε. ἐπαρχίας

Αἰμμιόνου, μετὰ τὸν Σωζοπόλεως

καὶ πρὸ τοῦ Τζαϊδών, ἥτοι

τρίτος τῇ τάξιν.

Κατὰ τὸν Λεονκλάδιον, ἡ

Πλωτινιόπολις ἦτο μία τῶν πέντε

ἐπισκοπῶν τῆς ἐπαρχίας Αἰμμιόνου,

τῆς ὁποίας ἔδρα ἦτο ἡ Ἀδριανού

πόλις, δὲ Πλωτινιόπολεως ἦτο τέ

ταρτος τῇ τάξιν.

Παρά Ράλλη καὶ Ποτλῆ (Σύν

ταγμα θείων καὶ ἱερῶν κανόνων

κλπ.) ἀναφέρεται ὅτι ἡ ἐπισκοπὴ

Πλωτινιόπολεως ὑπάγεται τῇ Ἀδρια

νουπόλει, ὁ δὲ Πλωτινιόπολεως φέρε

ται τέταρτος τῇ τάξιν.

Ὁ Γ. Κονιδάρης (Θρησκ. Χρ.

Ἐγκ. τὸ Α' ἐν λ. Ἀδριανουπόλις)

γράφει ὅτι τὸ τακτικὸν τοῦ Ἐπι

φανίου (ἀρχαῖ 2' αἰῶνος) μνημο

νεύει ἑταῖον τῶν ἐπισκόπων τῶν

υπογενομένων εἰς τὴν ἐπαρχίαν Αἰ

μμιόνου ἡ Μητροπόλις ἔχει ὡς αὐτὴν

Πλωτινιόπολεως.

Ἐπίσκοποι Πλωτινιόπολεως ἀνα

φέρονται δύο: 1) Ἱεροφίλος (Σωκ.

Ἐκκλ. Ἱστορ. διελ. Ζ', σελ. 275)

καὶ 2) Γεώργιος, λαθὼν μέρος εἰς

τὴν ἐν Νικαίᾳ Συνόδῳ τὸ 787.

Μετὰ ταῦτα οὐδεὶς ἐπίσκοπος

Πλωτινιόπολεως ἀναφέρεται, ὅπως

καὶ πρὸ τούτων δὲν ἀναφέρεται Δι

δυμοτείου. Τοῦτο ἀνεῖ ἡμᾶς εἰς

τὸ συμπέρασμα ὅτι ὁ ἐπίσκοπος Δι

δυμοτείου ἦτο διάδοχος τοῦ Πλωτι

νιόπολεως. Φαίνεται κατὰ ταῦτα ὅ

τι περὶ τὸν Η' μ.Χ. αἰῶνα ὠρίμα

να αἵτια συντέλεσαν εἰς τὴν ἐξα

ΣΥΝΕΧΕΙΑ εἰς τὴν 2αν σελ.

νε λειψύς 9000 Καβαλάρη
20ρα γ' οὐσίαν 18/1/54

ΙΣΤΟΡΙΚΑΙ ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΑΙ ΤΗΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΔΙΔΥΜΟΤΕΙΧΟΥ

ΣΥΝΕΧΕΙΑ ἐκ τῆς 1ης σελ.

φάνισιν τῆς Πλωτινιπόλεως καὶ εἰς τὴν ἐμφάνισιν καὶ ἀκμὴν τοῦ Διδυμοτείου. Ταῦτα δ' ἦσαν ἀφ' ἑνὸς μὲν ἡ τάσις πρὸς ἀντικατάστασιν τῶν παλαιῶν εἰδωλοκρατικῶν ὀνομάτων, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἡ ἐκρυσθμός ἐν Θράκῃ κατάστασις, ἣτις ἔδωκε οὐραγῆθαι ἐκ τῆς ἐμφανίσεως τῶν διαφόρων βαρβάρων λαῶν, Σλάβων, Βουλγάρων κλπ. καὶ τῆς ἐκ τῶν ἐπιβρομῶν τούτων διαμορφώσεως καταστάσεως. Τὸ δεύτερον τοῦτο ἠνάγκασε καὶ τοὺς Πλωτινιπολίτας νὰ μετακομίζωσιν εἰς τὸ ἰσχυρότερον φρούριον τοῦ νῦν Διδυμοτείου, μεγαλύτεραν παρέχοντος ἀσφάλειαν. Ὡς ἐκ τούτου καὶ τὸ κέντρον τῆς πόλεως ἤρχιζε μετατοπιζόμενον πρὸς τὸ νῦν Διδυμοτεῖον, διὰ λόγους ἀσφαλείας κυρίως.

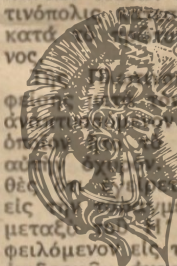
Κατὰ τὸν φορμπίζερ ἡ Πλωτινιπόλις κατεσκάφη ἐκ θεμελίων ὑπὸ τοῦ τοπικοῦ τῶν ἐπισημοῦν Ἰωάννιναν ἡ Σκαδελιμιά, ὅπου πρὸς αὐτὴν χρόνους μετὰ τῆς Γραινουπόλεως, Χαριοπόλεως, Ραιδεστοῦ Πανίου, Ἡρακλείας, Φιλιππουπόλεως καὶ ἄλλων πόλεων καὶ κομῶν, τῶν ὁποίων οἱ περιωθέντες κάτοικοι ἐξηγδραποδίσθησαν καὶ μετωκίσθησαν εἰς τὰς παραδουναβείους τῆς Βουλγαρίας χώρας. Ὁ σύγχρονος τοῦ Ἰωαννίτου ἱστοριογράφος Γ. Ἀκροπολίτης λέγει τὰ ἑξῆς: «κατέσκαψε γοῦν ἐκ θάβρων αὐτῶν τὴν Φιλιππούπολιν θαυμαστὴν ἄγαν οὖσαν... εἶτα τὰς ἄλλας πάσας πόλεις, ἅς ἀριθμεῖν οὐ χρεῶν». Ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν αὐτὴν μαρτυρίαν τοῦ βυζαντινοῦ ἱστοριογράφου δ' Ἰωαννίτου ἐπολιόρκησε καὶ τὸ Διδυμοτεῖον, τὸ ὁποῖον ὅμως δὲν ἤβου νῆθαι νὰ ἐκπορθῇ.

Ἐκ τῆς μαρτυρίας ταύτης τοῦ Γ. Ἀκροπολίτου συνάγονται δύο τινα: ὅτι ὁ Φορμπίζερ ἀγνοῶν τὴν ἀκριθεῖς τοποθεσίαν τῆς Πλωτινιπόλεως, ὀπολαμβάνει ὅτι αὐτὴ κατεσκάφη ὑπὸ τοῦ Σκυλογιάννη τοῦ 1205. Τὴν γνώμην του ταύτην στηρίζει προφανῶς εἰς τὴν φράσιν τοῦ Ἀκροπολίτου « εἶτα τὰς ἄλλας πάσας, ἅς ἀριθμεῖν οὐ χρεῶν». Εἴναι δὲ τῷ ὄντι περιεργον, διὰ τὴν

ταξὺ τῶν ἄλλων μεγάλων κατὰ τὴν ἐπιβρομὴν ταύτην καταστραφείσων πόλεων, πρέπει ἀπαραιτήτως νὰ συγκαταλεχθῇ καὶ ἡ Πλωτινιπόλις, ἐφ' ὅσον μάλιστα δὲν ἀναφέρεται ρητῶς καὶ 2) ὅτι τὸ Διδυμοτεῖον ὁ πέστη τὴν ἐπιβρομὴν τῶν Βουλγάρων, ἀλλ' ἀντίσχε καρτερῶς. Πάντα ταῦτα καὶ εὐλογα εἶναι καὶ ἄγουσιν ἡμᾶς εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι ἡ καταστροφή τῆς Πλωτινιπόλεως ἐγένετο ἐνωρίτερον ἀπὸ ὅ, τι τοποθετεῖ ταύτην ὁ Φορμπίζερ. Διότι, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, θὰ ἔπρεπε ν' ἀναφίρεται καὶ ἐπισκοπὸς τῆς Πλωτινιπόλεως μέχρι τοῦ 1204, ἐνῷ τοιοῦτος ἤδη ὑπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ Η' αἰῶνος ἔπαυσε νὰ μνημονεύεται. Ἐκ πάντων τούτων εἰκάζομεν ὅτι ἡ Πλωτινιπόλις καταστράφη τοῦλάχιστον κατὰ τὸν 12ο αἰῶνα ἡμῶν τοῦ Η' αἰῶνος.

Ἡ Πλωτινιπόλις καταστραφείσα ἐν τῷ 12ῳ αἰῶνι, ἤρχιον ἀντικαταστήσασθαι τὸ Διδυμοτεῖον, τὸ ὅπερ ὡς ἔπαυσε νὰ μνημονεύεται, ἀπὸ αὐτῆς ἀντικατῆται καὶ εἶναι μὲν ἀλλήθεα πρὸς τὴν ἱστορικὴν χάσμαν εἰς τὴν ἐποχὴν ταύτην ἐποχὴν μεταξὺ 10ο καὶ 11ο αἰῶνος, ὁ φειδόμενος εἰς τὰς ἐκ τῶν διαφόρων ἐπιβρομῶν ἀναστατάσεις. Ἀλλ' ὁ πωσδήποτε ἐν καὶ μόνον ἀπομένει, νὰ θεωρήσωμεν δηλ. τὴν ἐπισκοπὴν Διδυμοτείου ὡς συνέχισαν τῆς Πλωτινιπόλεως, ὡς καὶ ἡ πρώτη αὐτῇ πόλις ὤηρξε συνέχεια τῆς δευτέρας.

Δὲν εἶναι ἐθεβαῖως δυνατόν νὰ ὀρισθῇ χρονολογικῶς μὲ ἀκρίθειαν ἡ ἐποχὴ κατὰ τὴν ὁποίαν ἔγινεν ἡ διαδοχὴ αὐτῇ. Εἶναι ὅμως ἀναμφισβήτητον, ὅτι ἡ ἐπισκοπὴ Διδυμοτείου διεδράμει τὴν τῆς Πλωτινιπόλεως. Εἶναι συνεπῶς μία τῶν ἀρχαίων ὁτέρων Μητροπόλεων τῆς Ὀρθόδοξου Ἐκκλησίας, διδασκαλατῆσας σπουδαιότατον πρόσωπον ἐν τῇ ἡλικίᾳ ἱστορικῇ πορείᾳ τοῦ Ἑθνους. Καὶ μάλιστα σήμερον, ὅτι αἱ ἐν τῇ ὑποδοῦν Θράκῃ Ἑλληνικαὶ Μητροπόλεις ἀπέμειναν ὡς εὐλαθεῖς ἀναμνήσεις εἰς τὰς ψυχὰς τῶν ἐκρίνωθέντων ἀδελφῶν μας, ἀπομένει ἡ μόνη σχεδὸν ἐπιζῶσα ἱστορικὴ τῆς Θράκης Μητρόπολις.

Handwritten notes in Greek, including the name 'Καβαλάρης' and the date '28/1/54'.